

A MENYASSZONY.

SVÁB SZÜLEI Léninek hívták, és amíg a falusi iskolába járt, nem volt ez ellen semmi kifogása. A tanító úr is csak így szólította, meg a plébános úr is. Vékony, nagyszemű gyerek volt és egyetlen, amin eléggé bánkódtak a szülei, mert fiút szerettek volna, aki majd utánuk átveszi a gazdálkodást a kis birtokon, mert Léni nem termett rá a nehéz munkára. Kényeskedő és zárkózott természetű volt, mindjárt nyafogott, ha valami házimunkára fogták, a gazdaságnak soha feléje se nézett és a bosztánba is csak akkor tette a lábát, ha pilléket látott a nagyfejű káposztákon. Etették volna minden jóval, tej, vaj, túró fölösen volt, de nem kellett neki semmi, egyre csak tésztaért rimánkodott az anyjának. Pajtása se igen volt, inkább magában játszadozott: csutkákat öltöztetett tarka rongyokba, színes ceruzákkal füstött ábrázatot nekik, és ringatta, csucsujgatta, mint a babákat.

Olvasni szeretett leginkább. Nem mintha falta volna a könyveket, hiszen nem is igen sokat kapott kézhez, csak úgy lassúdan olvasta a mesét, a történetet, még ha ismerte is, és hosszan elgondolkozott minden mondatán. Voltaképpen mindegy volt neki, hogy milyen könyv van a kezében, magyar, német, abécés, vagy számtan: a betűk, a számok cikornyás formáit szerette, elsuttogott egy-egy szót többször is, elhallgatta a zendülését, képeket formált róla magában és hosszan elábrándozott. Azt olvasta például, hogy: *hét* és létrát látott maga előtt, hosszú, karsú létrát, amelynek minden fokát egy-egy hetes képezte olyanformán, hogy a feje fokával illeszkedett a létra oldalgerendájába, a másik része azonban szabadon állt, arra nem lehetett rálépni, mert különben kibillent az egész hetes a létrából. Vagy azt mondta: *íjj* — és gyík surrant a sziklán, néha eltűnt a mohában, a páfrányok között, de megint csak itt volt és minden mozdulására érezte, hogy: *íjj-íjj*.

Az udvarukon ölben állt a hasábfa. Közte és a kerítés között kucik képződött, ott érezte magát a legzavartalanabban. A gyönyörűség kis borzongásokkal futkosott a hátán, amikor oda bevette magát, és ha macska, vagy tyúk merészkedett a közelébe, hevesen kergette el, mert egyedül akart lenni, mindig egyedül. Úgy nyitotta szét a magával hozott könyvet, mintha valami titokzatos és csodálatos ajándék várna rá. És várt is. Az a mondat került a szemé elé: «A császár lovára aranypatkókat vertek». Nyomban becsukta a könyvet, nem olvasott tovább. Ott volt a ló előtte, apródok segítették a nyeregbe, uszályos ruhában vágatott, az aranypatkók csengtek, és csengett, zengett, szikrázott az út. Egy lovag repült feléje, az is aranypatkós lovon. Intett neki, hogy álljon meg. — A menyasszonyod vagyok, — kiáltotta feléje. Hiába, a lovag nem tudott megállani, a ló továbbragadta, sárkánnyá vált alatta, tüzet lehelt és vitte, vitte a szerencsétlen lovagot. Könnyek gyűltek a szemébe, úgy nézett utána sokáig.

— Léni, Léni, gyere ebédelni — kiáltotta az anyja.

Nem felelt, mintha nem is hallotta volna a kiáltást.

Az anyja végre is odajött hozzá és bekénytette a konyhába.

Az iskolában is ábrándos természetűnek ismerték, de a tanító úr észre vette, ha úgy magyarázza el a leckét, mintha neki mondaná el, akkor Léni az utolsó betűig megjegyezte. Meg is mondta a szüleinek, hogy jó feje van a gyerekeknek, adják be a városba, tanítónő is lehet még belőle.

Igy került be a városi apácákhoz.

Léniből itt lett Ilona. Valóságos csodának tetszett előtte, hogy ő most Gieszner Ilona, sőt Ilonka, Ila, Lonci. Hetivásáros napokon, ha az anyja bejött a városba és meglátogatta, majdnem némán ült vele szemben. Nem tudott vele miről beszélni. Csak akkor jött meg a szava, amikor az anyja Léninek szólitotta.

— Nem Léni, hanem Ilonka, — mondta tiltakozóan. — Nem akarom, hogy többé Léninek hívjatok.

Persze, intézeti ruhákba öltözött és kalapot tett a fejére, ha sétára mentek. Lenézően gondolt már az otthon viselt holmikra és elhatározta, hogy fejkendőt soha többé nem tesz a fejére. Mert nagyon tetszett neki a városi élet és minden, amit a városban láthatott. Míg akárhányan húzódkodtak az «unalmas» sétától, ő alig várta az idejét. Rendre megbámult mindent: a Főtéren keresztülöcögő helyi érdekű vasutat, a villamosokat, a szökökutat, a vármegyeháza színes közszindelyekkel kirakott fedelét, az emeletes palotákat, a park szobrait, a nagy fehér gömböket az üzletek kirakataiban meg az utcák sarkán, amint titokzatosan világítottak, és úgy tetszett neki, mintha valami csudálatos mese élne körülötte és ő, mint elátkozott királyleány, ismeretlenül sétál benne. A nagy áruházak óriási ablakai, a kép- és könyvkereskedések kirakatai, a kávéházak és az előkelően öltözött emberek sokasága, mind csak növelte elragadtatását, és azt szerette volna, ha élete végéig itt lakhatna a városban és soha nem kellene hazamennie a kis sváb faluba.

Az apácák is úgy vélekedtek róla, mint otthon a tanító úr: jó feje van, de roppant zárkózott. A kötelességeinek pontosan eleget tett, a leckéjét hamar elvégezte és aztán magábavonultan ült, ült és nem felelt senki kérdésére. Belső életéről, vágyakozásairól nem árult el soha semmit még az elkerülhetetlen csipkelődések során se, és mivel a templomban is szívesen tartózkodott, fölmerült az a kérdés: nem érez-e elhivatottságot a szerzetesi életre? Több ízben is puhatólították nála ezirányban, de Ilonka, szokása ellenére, igen kemény nem-et mondott mindenkor.

Volt a zárdának egy igen előkelő világi pártfogója, aki az iskolaév végén a legjobb növendékeket vendégül látta magánál ebédre. Ilonka is ezek között volt. A palota pompás berendezése, a gyönyörű bútorok, képek, szőnyegek, faldiszkek, mély hatást tettek rá, és az a vágya támadt, hogy maga is szép bútorok, szőnyegek között éljen, díszesen megterített asztalon étkezzék. De a szünidőt megint otthon töltötte a faluban, naphosszat az ölfá mögötti kucikban álmodozva a jövőről, kötényszámra ette a gyümölcsöt, és nem akart az apjával beszélni, mert az Léninek hívta. Az apja meg elkese-redetten legyintett és annyit mondott csak a feleségének:

— Kisasszony lesz, — vigye el a kánya.

Az anyja mutogatni vitte a bizonyítványát. A plébános, a jegyző, a tanító szépeket mondott neki, de a parasztok csak óvatosan bólogattak és azt kérdezték:

— Mire mégis vele? Mi lesz belőle?

Giesznerne a szája sarkát nyomogatta, aztán büszkén felelte :

— Majd csak találkozik nekivaló férj, ha nem itt, hát a városban . . .

Lesz neki hozománya . . .

Ilonka meg a kucikban belenyomta szeplős orrát valami könyvbe, márványpalotáról olvasott és azt gondolta, hogy ilyesmi kellene neki, jól-lehet nem is tudta, hogy milyen is a márvány. De valami tökéletes szépet képzelt, nagy termeket és lépcsőket, vakító fehérséget, tömérdek szolgálhadat, amely mind csak neki szolgál, némán várja a parancsait és izibe engedelmeskedik. Maga uszályos ruhában, mégis könnyedén lebeg mindenfelé, mintha láthatatlan szárnyak segitenék, díszesen terített asztalnál áll az egyik teremben, körülötte előkelőségek, ő az úrnő, mindenki hódolattal köszönti, fenségesen bólogat, leül az asztalfőre, az inasok fölhordják az ételeket, és ekkor meghallja az anyja hangját :

— Léni, — verflucht ! — Ila, jó lesz krumplisnudli ebédre?

Ilonka összeharapja a fogait haragjában, de nem felel.

— Vagy jobb szereted a szilvásgombócot? — kérdi tovább az anyja. — Akkor szedjél szilvát a kertből . . .

— Nem kell ! Nem kell semmi, — kiáltja most dühösen, és befogja a két fülét, hogy ne halljon tovább semmit . . .

Kötelességtudásáért és engedelmességéért őszintén szerették a zárdában. Noha idővel valamivel beszédesebb lett, senki sem ösmerte. Igazi barátságot senkivel se kötött, nem vett részt hálótársai apró csinytevéseiben, de, az igazat megvallva, ezek nem is igen vették pajtási körükbe, mert a lénye távol tartott magától mindenkit.

Zongorázni is megtanulhatott volna, de amikor ezirányban megkérdezték, szinte ijedten tiltakozott a lehetőség ellen. Pedig a muzsika csodálatosan vonzotta. Akárhányszor odalopakodott a zongoraszoba elé, ott settenkedett a folyosón, és hallgatta a kiszüremkedő hangokat. Néha sikerült egy-egy szebb darabot végighallgatnia. Ilyenkor elszorult a melle, nagy lökésekkel dobta ki magából a levegőt, elsápadt, mintha valami betegség környékeznék, és a szeplők teljesen elborították az arcát. Egyes hangok, hangkötések, fioritúrák, rejtelmes képzettársítás folytán különös alakokat jelenítettek eléje. Néha ködszerűen elmosódó árnyak voltak csupán, amelyek titokzatos küldetéssel siettek és azt az izgalmat keltették benne, hogy neki is sietnie kellene valahová. Máskor falujabeli alakokat vetített eléje a hangok harmóniája : belátott az otthoni sekrestyébe, ahol a plébános háta mögött a ministránsfiú álmosan nyújtózkodott, vagy Pessl nénit látta a templom lépcsőjén, amint egyhangúan mormolja : Szerencsétlen vak asszony vagyok . . . Az Isten fizesse meg a jóságukat . . . Poros szekerek sorjáltak el a házuk előtt hetivásárról jövet, a tengelyek nyikorogtak, a kerekek recsegve huppantak a gidres-gödrös úton, a lovak nyerítettek és Hubauer szomszéd hangos szóval köszönt valakinek . . .

A vasárnapi orgonaszó szinte egekig emelte. Már a templom lépcsőjén megizzadt a keze, s amikor az orgona megszólalt, könnyű szédület fogta el. Behúnyta a szemét és úgy érezte, mintha egész teste megvékonyodna és spirálisan emelkedne föl, föl a magas boltozatig, ahol eléri ezeket a csodálatos hangokat, rájuk fekszik és velük úszik, terjeng, lebeg, akár a tömjénfüst. A felső regiszterek el-elhaló futamainál tökéletes átszellemültséggel érezte a

mennyei világ környezetét és szinte beleájult a gyönyörűségbe, de a basszus mennydörgő hangjai új, frissítő földi erőket lehettek beléje, és görcsösen szorongatva összekulcsolt kezét, eszmélt az élet érzetére. Ilyenkor tökéletesen boldog volt.

Mise végeztével alig tudták társnői kicibálni a padból.

— Igazán borzasztó... Mindig csak alszik itt, — dűnnyögték haragosan.

És husvétkor, amikor csak néhány árva kislány maradt a zárdában és azok is konyhán, kamrában segítettek a kedves nővéreknek, Ilonka belopózott a zongorasobába. Félénken ütötte le az első hangot és úgy kapta el az ujját, mintha tűz égette volna meg. Szerette volna elnémitani a megelevenedett hangot, de az zengve szállt széjjel a szobában, a falakról és a tetőről visszaverődött, és mint gyermek az anyjához, úgy repült vissza hozzá, belefurakodott a lelkébe, elaltatta az ijedelmét, és odabent kezdett csak igazán zengeni. Ez a zengő remegés szinte elviselhetetlen volt. Gondolkozás nélkül másik hangot ütött meg, aztán harmadikat, és a hangok égették, fojtogatták, de ez olyan gyönyörűség volt, hogy alig birt magával, és már zagyván, bárbarul verdeste a zongorát, sikoltó, mennydörgő zűrzavar rengette a falakat, észbontó összevisszaságban örvongtek az egymásra vadított hangtömegek, de mindegyikükre kiegészítő hangok feleltek a lelkében, és ő valami szent harmóniát érzett, amely feloldott benne minden gátlást.

És énekelni kezdett.

Eddig csak olyankor dúdolgatott, vagy inkább dűnnyögött, ha teljesen egyedül volt. Tudta, hogy rossz a hangja, — hiszen az énekkarba se vették be soha —, de olykor mégis szükségét érezte annak, hogy csorba, rekedt kis hangján valami dallamtöredéket elzümögjön. Most azonban felszabadultan, nekihevülten, lázzal énekelt; a nyaka kidagadt az erőlködéstől, az arca pipacspiros volt, verejtékezett, és a szeplők is eltűntek a vér hullámai alatt. Félelmes, ijedt károgással röpködött a hangja, mint valami megsebesült madár, néha, mint bokorba, meghuzódott a zongora gyilkos dörömbölésében, hogy pillanat múlva, pihenten süvítsen fel. Szinte magánkívül vetette bele lelkét ebbe a hangzavarba, félkarját a levegőbe lökte és akkorákat sikoltott, mintha a csillagokat akarná elérni.

Legnagyobb extázisában egy szelíd kéz érintette a vállát.

— Mit csinálsz itt, gyermekem? — kérdezte a kedves nővérek egyike, aki nem tudta mire vélni a szokatlan lármát.

Mintha a világürből hullott volna le a földre, akkorát zuhant egy pillanat alatt. Minden porcikája izzott még, de jeges dermedtséget érzett. Megszégyenülten, mintha valami szörnyű bűnön érték volna rajta, tántorgott ki a folyosóra.

És később is még sokszor, sokszor gondolt vissza arra a mondhatatlan gyönyörűségre, amit ekkor érzett...

— Majd ha nagy leszek — járt az eszében — veszek magamnak zongorát és akkor...

— Hát a Városi Bankba szeretne kerülni, Ilonka? — kérdezte a kegyes pártfogó, aki — szokása szerint — vendégül látta magánál a jelesen végzett növendékeket. — Hm, hm, azt hiszem, ott kereskedelmi végzettséget követelnek... De hiszen maga mindig szorgalmas és törekvő volt, majd kipó-

tolja a hiányokat, hm, hm... Tulajdonképpen nagyon örülök rajta, mert némi szavam ott is van, igen, igazgatósági elnök vagyok, na és talán menni fog a dolog...

Néhány napig még az apácáknál maradt Ilonka. Lakást keresett, mert semmiképpen nem akart visszamenni falura, és különös elfogódottsággal járta a várost. A kirakatokat bámulta, a ruhákat, a bútorokat, a könyveket, a cukrászdák csábító nyaláncságait, a déli korzó elegáns asszonyait, és tele volt habzsoló vágygal: ez is kellene, az is kellene. De fukaron őrizte a filléreit, és esténként — a kedves nővérek tanácsára — átalakította intézeti ruháit.

Belülről a bank ugyan nem volt egészen olyan, mint amilyennek álmodásaiban elképzelte, de ez nem hangolta le. Tanulnia és figyelnie kellett, a munka sokrétűsége, az új emberek nagyon is elfoglalták. Szerényen, félszegen járt, vagy állt Vermes úr mögött, akire az igazgató úr rábízta, és lázas szemmel leste Vermes úr egykedvű magyarázatait. Csinos fiatalember volt Vermes úr, de egyáltalában nem lelkesült azért a feladatért, amelyet az igazgató úr rábízott. Inkább Mancikával szeretett suttogni, noha Mancika semmiféle magyarázatra nem szorult, mivel már három éve volt a bank kötelekében és kitűnően ismerte az ügyrendet. Ilonka azonban nem hagyta magát. Úgy érezte, hogy jussa van Vermes úrhoz, és folytonosan zaklatta kérdezősködésével.

Most a bank pótolta neki az iskolát. Lankadatlan buzgalommal dolgozott, és minden rábízott munkát példás pontossággal végzett el. Minden szakmabeli kérdés érdekelt, és ha Vermes úr nem adott neki kielégítő magyarázatot, tovább ment és megkereste magának azt az illetőt, akitől megtudta. Otthon a kereskedelmi jogot böngészte és könyvelést tanult, de néha, éppen legbuzgóbb pillanatai után, lecsapta a könyvet, felugrott és kieresztette rikácsoló hangját. Ezért aztán többször változtatott lakást.

Már több éve volt a bankban, igyekezetének és tudásának megfelelő munkakört is kapott, amikor nagy esemény történt az életében: anyja is, apja is, rövid egymásutánban, meghalt. Olyan furcsának érezte gyors eltávozásukat, hogy alig tudott magának számot adni róla. Idegenül járt a falujában, idegenül nézte a házat, az embereket, és az a sajátságos gondolata támadt, hogy szülők, ház, föld, még az ölfarakás mögötti kucik is, mind csak azért volt, hogy őt szolgálják. De az ismerősök, akikre alig emlékezett, mind ott sündörögtek körülötte, sajnálkozó arccal igyekeztek a közelébe és pusmogva azt kérdezték tőle, hogy mi szándéka a házzal, meg a földdel? Ilonka nem kertelt sokat, hanem kiszimatolta, kik a legföldéheesebbek és úgy forgatta őket, hogy valóságos árverés támadt köztük. És amikor már azt hitték, hogy eleget ígértek, akkor Ilonka félbeszakította a tárgyalásokat és visszautazott a városba.

Hetivásáros napokon, amikor amúgyis bejöttek a falusiak, szinte búcsújárás volt a bankban. Ilonka alig hallgatta meg őket. Kimondta kereken, hogy mennyiért adja el az örökséget, és abból egyetlen fillért sem engedett. Horribilis ár volt, de tudta, hogy meg fogják adni. Az adásvételi szerződést, a vevő nevének kihagyásával, aláírva otthagya a jegyzőnél és megmondta, hogy bárki nevét bele lehet írni, aki az összeget megadja.

Maga új lakást keresett. Háromszobás lakást, teljes komforttal, amint

mondani szokták. És kinézte a bútorokat is az üzletekben. Szőnyegekre alkudozott, képeket mustrált, egy zongorát le is előlegezett. Látszatra szinte közönyösen járt el mindenben, de belülről édes izgalommal égette a láz. Volt éjjel, amikor alig húnyta le a szemét, mind csak azokról a káprázatokról álmodozott, amelyek új otthonában fogják várni, és fel-felsikoltott gyönyörűségében, ha a zongorára gondolt. Ebben az időben még jobban lesoványodott és az ajka állandóan cserepes volt.

Néha olyan világosan látta maga előtt elképzelt lakását, mintha már régesrég benne lakott volna. Minden bútornak, minden képnek, holminak tudta a helyét. Nem, ez nem volt a gyerekkori álmokból előtűnedező márványpalota, de azt helyettesítette, mert az élettapasztalatok sok mindent lefaragtak az álmaiból. A tömérdek szolgálhad is hiányzott, de azért nem volt egyedül: egy férfi kísérte hódolatteljesen, ott ült az asztalánál, vagy a zongora mellett állt és elragadtatással hallgatta énekét. Néha visszafordult a férfi felé és egészen közel érezte arcához az arcát. Ilyenkor oly nehezen lélegzett, hogy szét kellett vetnie a két karját, a szája kinyílt.

Szorongva kínlódott, a fantáziája ide-oda száguldott, végre nagynehezen meglelte a férfit. A férfi Vermes úr volt.

Egy nyári napon megkapta a jegyzőtől az értesítést, hogy megvan a vevő, még pedig Hubauer szomszéd személyében. Ilonka még aznap kétheti szabadságot kért, kibérelte a kiszemelt lakást, megvette a bútorokat, szőnyegek, képek, függönyök és hurcolkodni kezdett. Lázasan dolgozott, parancsolt, sürgetett és alig várta, hogy az első éjjelt a saját lakásában tölthesse. Mindent tízszer is megvizsgált, akár a paraszt a vásárban, mert attól tartott, hogy valamivel becsapják, ide-oda tolatta a bútorokat, rendezkedett, csomagolt. Finom holmik és vásári áruk keveredtek egymás mellé, mert pallérozatlan ízlése olykor tótágast állt, és mert néha, mintha a faluja felől jönne, a józanság szele csapott feléje, és akkor minden garast sajnált.

Amikor úgy érezte, hogy mindennel elkészült, felöltözött legdíszesebb ruhájába, felgyújtotta az összes lámpákat és úgy sétált föl alá a lakásban. Ünneplés lépésekkel járt, fejével jobbra-balra bólogatott láthatatlan vendégeinek.

— Igen örülök hölgyeim és uraim, hogy megtiszteltek... Hogy vendégül láthatom önöket kicsi palotámban, — suttogetta maga elé, aztán a pamlag sarkára ült, hosszan nézett maga elé, néha igazított egyet-egyet a haján, vagy a ruháján, ismét bólintott, és roppant előkelőnek érezte magát.

Amikor elúnta ezt a játékot, vagy más gondolata támadt, hirtelen eloltotta a lámpákat és a zongora elé kuporodott. Sokáig nem merte felnyitni a hangszert, csak a burkolat síma fáját simogatta. Az volt az érzése, hogy otthon ül, a hasábfá és a kerítés közötti kucikban, a gyönyörűség kis borzongásokkal futkosott végig a hátán, és hosszú, hosszú idők óta most érezte újra a zavartalan egyedüllét tökéletes boldogságát. Most nem kopoghatott rá senki, nem kiálthatott rá az anyja, senkise volt körülötte, aki az életébe avatkozhatott volna. A kis cseléd, kint, a konyhán, nem számított. Nem is gondolt rá.

Szinte reszketett attól, ami reá várt, és úgy nyitotta fel a zongora fedelét, mint tolvaj a lopott pénztárcát. Egészen összekucorodott, és halkán, óva-

tosan ütött meg egy hangot. Valami ismerős dolog rémlett fel benne erre a hangra, és csakhamar úgy kocogtatta, csattogtatta, mint ahogy a vágató ló patája szól.

— Az aranypatkók — vélt rá hirtelen, s már ő is vágatott, a lovak is jött, zengett a föld, az ég, a mindenség. Két kézzel dörömbölt a zongorán, érezte, hogy száll, száll, a lovak már ott volt karnyujtásnyira, tisztán látta az arcát: Vermes úr volt.

Vermes úr pedig bevonult katonának.

Ilonka sohasem olvasott újságot, és csak amikor szabadsága elteltével megkezdte hivatalát, akkor hallotta, hogy kitört a háború, mozgosítottak. Mancika vörös szemmel járt-kelt, a főnök úr pedig Ilonkára bízta Vermes úr ügykörét is.

Szomorú idők következtek. A bankból egymásután fogytak el a férfiak, és Ilonka munkája mindjobban megszaporodott.

A fáradtság nemcsak a testét, de az álmaikat is gúzsbakötötte. Csak az elalvási előtti percekben, lehunytt pillája mögött, libbentek meg az álomképek. Néha messze távolokat kápráztak eléje, sose látott tájakat, mintha valami meséből léptek volna eléje, néha háborús képeket elevenítettek meg igen zavarosan, azokból a beszédfoszlányokból alakulva ki, amelyeket a bankban hallott. Mert újságot most sem olvasott.

Már karácsony felé járt az idő, amikor egy reggelen élénk sügást-bügást vett észre a bankban. Manci egy sarokban zokogott, körülötte a leányok csoportja valami újságot adott kézről-kézre.

— Gizi, kérem, mi van a hadikölcsön-kimutatással? — kérdezte Ilonka szigorúan az alárendelt kolléganőtől.

Gizi, újság a kezében, odarohant Ilonkához.

— Hát nem tudja? Vermes meghalt, elesett... itt van a lapban...

Ilonka kétszer is átolvasta a hírt. Aztán az ablak felé fordult. Kintről szánkócsilingelés hallatszott be. Úgy tetszett neki, mintha a lovak vágatna el mellette.

— Á, az nem lehet, — suttogta maga elé — hiszen a menyasszonyod vagyok...

— Micsoda? — ámult el Gizi. — Igazán? Maga a menyasszonya volt?

Ilonka legyintett. Nem érdekelte senki más beszéde, amikor a lelkében annyi minden zakatolt most. Nem, ez még sose fordult elő vele a hivatalban. Itt nem engedte át magát az álmainak soha. De most fojtó lett körülötte a levegő, a falak szorították, a környezet elviselhetetlen volt. Szó nélkül ment el a még mindig ámuldozó Gizi előtt, fölkapta a kabátját, kalapját és kirohant az utcára.

Mintha hangok után futna, úgy szaladt egyik utcából a másikba. Semmit se látott maga körül és semmi határozott célja nem volt. Csak annyit érzett, hogy valamit tennie kell. Egyelőre csak szaladt, meg-megcsúsza a síkos, havas járdán, lihegve a sietségtől. Erősen fújta magából a párát, és a szájából kicsapódó kis ködfelhőcskék mulattatni kezdték. Hirtelen megállt egy kirakat előtt és az üveglapra lehelt. Játszott, mint valami gyerek. A kirakat bepárásodott, meg kitisztult, és ez sokáig foglalkoztatta. Egyszerre csak észrevette, hogy csillogó ékszerek és ezüstneműek nevetnek rá az üveglap mögül. Egész sor gyűrűt látott köztük. Ahogy nézte őket, eszébe jutott, hogy

ő menyasszony és még sincs gyűrűje. Nyomban bement az üzletbe, kiválasztott egy karikagyűrűt, bevéslette: Gábor 1914 július 20. — és roppant megelégedetten ment ki a boltból. Még a kesztyűjét se húzta fel, hogy egyre a gyűrűt nézhesse a kezén.

Rövidesen arra eszmélt, hogy a vőlegénye meghalt, gyászolnia illene őt. Női ruhaüzletet keresett hát, és ott helyben felpróbált egy gyászu ruhát. Némi javítgatás után egészen jól illett rá. Kalapot, kesztyűt, fekete harisnyát vett magának, és déltájban teljes gyászba öltözötten állított be újra a bankba.

Mancika sírástól vörös szemmel és dühösen állt elébe.

— Mondja, meg van maga örülve? Ötven levéllel is igazolhatom, hogy Vermes engem akart feleségül venni . . .

Ilonka lehúzta a gyűrűt az ujjáról és szóltanul tartotta Mancika elé. Mancika törni és zúzni akart, úgy fogták le a többiek, Ilonka meg csendes mosollyal látott a munkájához és késő estig nyugodtan dolgozott.

Odahaza nem nagyon lelta a helyét. Mintha elveszített volna valamit, csak éppen nem tudta, hogy mit, és hol keresse?

— Elesett — gondolta. — Én is elestem már sokszor . . . Különösen télen, amikor síkos az út . . . Nem jó elesni.

És nyomban az jutott az eszébe, hogy legjobb volna a bútorokat is mind áthúzni feketével, meg az ágyat is, és fekete selyemfehérneműben kellene járni. De ez is csak úgy átúszott a gondolatai hömpölygő tömegével, amelyből semmitse tudott maradandóan kifogni, mert mindig fáradt volt.

Evelt néhány falatot, és mihelyst tehetett, leheveredett. Pihenni szeretett volna, de a pihenéshez is túlfáradt volt. A kezét nézte s a gyűrűt az ujján. Mintha kialakult volna a hozzá. De így volt a lakásával és a bútoraival is.

— Minek ez mind? — gondolta egykedvűen, és ez a kérdés is elúszott a többivel, mert semmin se tudott változtatni.

A zongorát is idegenül nézte. Nem kívánt hozzányulni, nem érdekelték a hangok. Most semmi se rezonált benne, mintha maga is csak üres tokja lett volna valami kiemelt hangszernek. Néha egy-egy könyvhöz nyult, ám a betűk se elevenedtek meg előtte, a mese se ért a lelkéig. Minden fárasztotta, és semmihez se kapott belülről biztatást, anyagot, amivel a magáévá formálhatta volna. Mintha kialakult volna a képzelete. Unottnak látszott és egykedvű volt, semmire zaklatta újabb tevékenységre, és naphosszat el tudott volna ülni egyhelyt.

Még a kötelességérzet élt benne leginkább, és a hivatalba pontosan bejárt. De ott se dolgozott olyan kedvvel, mint azelőtt. A munka is elvesztette fontosságát, és akárhányszor megesett, hogy olyan munkát, amelyet azelőtt a világért sem engedett volna át másnak, most szívesen bízott a munkatársaira.

A főnöke is észrevette ezt a változást rajta és azt mondta:

— Szabadságra kellene mennie Ilonka.

Ilonka megzavarodott az ajánlattól és két napig megint erősebb munkára kényszerítette magát. Hanem ez nagy megerőltetésébe került. Mintha egy folyó tűnt volna el belőle, eleven étellel népes folyó, és ő maga úgy állana itt, mint a kiszáradt meder, homokkal és kövekkel a mellében.

Valamelyik délben, ahogy magábamerülve ült az asztalánál, tétlen agyában egyetlen gondolatot se forgatva meg, ismerős hangra lett figyelmes.

— Jó napot, Ilonka. Hát meg se akar ismerni.?

Vermes állt előtte, Vermes, teljes valóságában, csak éppen katonamondurban, és a jobb karja felkötve.

Ilonka előbb Vermesre nézett, azután a mögötte csoportosuló hivatalnokokra, leányokra. Mind ott álltak, reszkető kíváncsisággal lesve, hogyan folyik le a találkozás vőlegény és menyasszony között. Mancika Vermes mellé szorult és arca semmi jót nem árult el, Gizi mögöttük ágaskodott. A többiek izgatottan kuncogtak, lökdösődtek, pisszegtek, hogy egyetlen mozdulat, egyetlen szó se menjen veszendőbe az ígérkező látványosságból.

És ekkor, mintha a terem falaiból, a mennyezetből, az asztalokból és az iratokból valami titokzatos erő indult volna el, a levegő megtelt csengő hangokkal, zenével, delejes áramlással, körülölelte Ilonkát, behatolt a pórusain át a testébe, és szinte pillanatról pillanatra érezte, mint telik meg a lelke, mint frissül fel a vérkeringése és indul el a kiszikkadt folyó eleven élete. Az arca kipirult, a szepők világosabban rajzolódtak a bőrére, a keze kimelegedett és a fülében megszendült az aranypatkók muzsikás csattogása.

Mosolyogva, nyugodt biztonsággal nyujtotta kezét Vermesnek.

— Isten hozta. Hát hogy van?

Vermes meglepődötten nézett Mancikára, aztán a többiekre. Kissé csalódott volt. Valaki azonban oldalba bökte, hogy : csak tovább, tovább !

— Hallom, hogy meg is gyászolt, — folytatta aztán. — Nagyon köszönöm, hogy így megbecsült, de hálistennek csak tévedésből kerültem a veszteséglistára ...

Ilonka nyugtalanul nézett a munkájára. Istenem, hisz ezt már reggel el akarta végezni és most is csak felibe-harmadába van ! Szórakozottan pillantott fel Vermesre.

— Nagyon sajnálom, de remélem, hogy hamarosan meggyógyul — mondta csöndesen.

— Hazug teremtés ! — csattant föl ekkor Mancika hangja. — Honnan szedte azt a gyűrűt? — és odaugrott Ilonkához.

Ha Vermes közbe nem lép, Mancika bizony tettelegességre kapatta volna magát.

— Szép menyasszony, kit gyászol? ... Micsoda komédiát játszott itt? — kiáltották néhányan.

— Óriási ! Nahát ilyet még nem pipáltam ! — dörzsölte kezét az egyik gyakornok.

Vásári zenebona támadt néhány pillanatra, és csak a főnök megjelenése vetett véget a botránynak.

— Mindenki menjen a helyére ! — kiáltotta erélyesen.

Amikor már szétrebbentek, odament Ilonkához és bekérte a szobájába.

— Hát én ezt nem értem, — mondta kissé izgatottan. — Mondja, mi volt ez? Kit gyászolt maga? Hiszen, amint látom, Vermes nem is a vőlegénye?

Ilonka nyugodtan és fölényesen mosolyogva válaszolt.

— Privát dolog, főnök úr. Én egyetlen szóval se mondtam, hogy Vermes a vőlegényem.

— De hiszen mindenki azt beszélte. Azt hiszem, Gizi jött elsőnek ...

— Gizi pletykálkodásáért nem vagyok felelős . . . És most arra kérem, hogy megkezdhessem a multkor felajánlott szabadságot, csakugyan fáradt vagyok.

Csodálatos könnyűséggel ment. A téli utcán ezüst terhükkel álltak a fák, a park, amely mellett elhaladt, tündérliget volt, és a szánok csengői étheri muzsikát szórtak köréje. Az egyik üzlet kirakatában óriási hetes szám hivogatta a vevőket. Tüstént meglátta a hetesekből összerótt létrát, s a tekintete felszökött a felhőkbe. Valahol egy hordóról hatalmas jégcsap meredezett. Letörte és szopogatni kezdte. Csupa jó ízzel lett teli a szája és ezen nem is csodálkozott. Bárhova nézett is, csupa ámulni való csoda volt a világ, és maga, mintha szárnyakkal röpködött volna közöttük.

Máskor lifttel ment fel a lakásába, most játszva szökdelt fel a lépcsőkön és örömeiben holmi hangfoszlányokat zümmögött. A kis cseléd alig ösmert rá, olyan jókedvű volt, amikor benyitott.

A tükör előtt vélt rá a gyászruhájára.

— Most már nem kell . . . most már nem kell, — mondogatta egyre, és nyomban levetette, előkeresett valami könnyű, tavaszi ruhát és lallázva táncolta benne végig a lakást.

Amikor a kis cseléd betálalta az ebédjét és az asztalhoz ült, szemébe ötlött a gyűrű.

— Hozz még egy terítéket — parancsolta.

— Vendég lesz? — kérdezte bámészan a kis cseléd. — Dejszen csak a rendes porciót hoztam el . . . Mért nem teccett elébb szólni?

— Csak hozd be a másik terítéket és ne törődj egyébbel — ismételte Ilonka mosolyogva.

A kis cseléd felbátorodott ezen a mosolyon.

— Hát ki lesz az a vendég?

— Ki bizony? — s Ilonka már pajkosan nevetett. — Sose találod ki, ha addig élsz is . . . Hát a vőlegényem! Mert menyasszony vagyok ám . . . Gyűrűm is van . . . De őt . . . őt te sose fogod látni!

A kis cselédet félsz fogta el, nem tudta mire vélni kisasszonya új hóbortját. Ijedten óvakodott ki az ajtón.

Ilonka pedig úgy ebédelt, hogy a lovag szemben ült vele. Kínálta, beszélt hozzá és megígérte neki, hogy ebéd után majd a zongorához ül. Ilonka valóságos élete az álom volt, és azt nem törhette szét az olyan buta véletlen, hogy egy férfi egy másik leányt szeret. Ha megkérdezték volna Vermes és Mancika felől, határozottan azt felelte volna, hogy egymáshoz valók és ez így is van rendjén. De így, magában, a férfi, akihez egész képzeletvilága kapcsolódott, az övé volt egészen. És élt: nem esett el a háborúban, nem szegyenítette meg a hazatérésével, eljött hozzá, érte jött, itt van! Jelenléte felduzzasztotta elapadt fantáziáját, visszaadta életerejét és újra valósággá varázsolta elveszett álmait, amelyek többet tudtak neki nyújtani, mint az élők valaha is.

Most boldog volt, kimondhatatlanul boldog.

Majthényi György.